

Joanna Góźdz

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Streszczenie pracy doktorskiej: *„Rola czynników sytuacyjnych i intrapsychicznych a skłonność do ściągania – ściąganie w percepcji i doświadczeniach uczniów szkół ponadgimnazjalnych”*.

Celem niniejszej pracy było zaprezentowanie problematyki ściągania w szkole ponadgimnazjalnej na gruncie teoretycznym i w oparciu o wyniki dotychczasowych badań nad tą problematyką, jak również przedstawienie rezultatów badań własnych.

Praca składa się z trzech zasadniczych części. Część pierwsza zawiera teoretyczne wprowadzenie do zrozumienia zjawiska ściągania w szkole i jego determinant. Część ta stanowi podstawę dla przeprowadzonych i omówionych w dalszej części wyników badań własnych. W pierwszym podrozdziale przedstawiono szkołę jako podstawowe środowisko rozwoju psychospołecznego ucznia oraz omówiono podstawowe teorie motywacji w edukacji ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji *Self Determination Theory*. W podrozdziale drugim przedstawiono szkołę jako przestrzeń uczenia się zachowań pozanormatywnych, omówiono wybrane teorie dewiacji w odniesieniu do zjawiska ściągania, w tym teorię neutralizacji, jak również zaznaczono wpływ środowiska rówieśniczego – relacji w klasie oraz percepcji zachowań nauczycieli i rodziców. W podrozdziale trzecim omówiono teoretyczne podstawy problemu ściągania, jego źródła i motywację do ściągania wśród uczniów oraz odniesiono je do kategorii ryzyka i rozwoju moralnego.

W części drugiej przedstawiono koncepcję metodologiczną przeprowadzonych badań. Szczegółowo omówiono cel i przedmiot badań, problemy i hipotezy, metody badań, dobór próby badawczej oraz teren badań. Dokonano opisu uwzględnionych w badaniu zmiennych wraz ze szczegółową ich operacjonalizacją w postaci przedstawienia skonstruowanych na potrzeby badania narzędzi. Ponadto przedstawiono metody analizy statystycznej wyników badań.

Trzecia część pracy stanowi opis rezultatów przeprowadzonych badań. Została ona podzielona na trzy podrozdziały. Podrozdział pierwszy stanowi próbę opisu i usystematyzowania zjawiska ściągania oraz związanych z nim doświadczeń w percepcji uczniów. Przedstawiono tu opinie i deklaracje uczniów dotyczące rozpowszechnienia zjawiska oraz sposobów ściągania, motywy uzasadniające oraz powstrzymujące uczniów od ściągania, a także konsekwencje ściągania. Ponadto zaprezentowano problematykę pomocy w ściąganiu oraz zachowania i emocje uczniów pojawiające się w sytuacji „wymuszenia pomocy”, a także postawy wobec donosicielstwa. Dodatkowo zaprezentowano doświadczenia uczniów związane z czytelnictwem lektur szkolnych i odrabianiem prac domowych jako elementy zjawiska ściągania oraz wolne uwagi uczniów na temat samego zjawiska. Podrozdział drugi prezentuje problematykę mediacyjnej roli motywacji do nauki w koncepcji

Self Determination Theory (w wymiarach: amotywacji, motywacji zewnętrznej, introjektowanej, opartej na identyfikacji i motywacji wewnętrznej) w relacjach pomiędzy: percepcją zachowań rodziców i nauczycieli (ujętych w dwóch wymiarach: kontroli oraz autonomii i wsparcia) oraz percepcją relacji w klasie – rywalizacją oraz współpracą i wsparciem pomiędzy uczniami a ściąganiem obejmującym trzy czynniki: ściąganie sprawcze, pomoc w ściąganiu oraz niechęć do pomocy. Trzeci podrozdział stanowi opis rezultatów quasideksperymentu obejmującego wpływ wielkości ryzyka, pojawiania się czynnika neutralizującego normy, celu ściągania, skłonności do przestrzegania norm oraz skłonności do ich łamania na skłonność do ściągania.

Praca została zakończona podsumowaniem, ogólną refleksją nad zjawiskiem ściągania i interpretacją uzyskanych wyników badań w kontekście ich znaczenia dla praktyki edukacyjnej.